

УДК 378:37.091.12.011.3-051:796[37.043.2-056.2/.3]

Трояновська М. М.ORCID <http://orcid.org/0000-0002-7676-8468>

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології
та методики фізичного виховання,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: masha.lazarenko@bigmir.net

Лазаренко М. Г.ORCID <http://orcid.org/0000-0003-3308-5154>

Кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри фізичного виховання,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: lazarenko.nikolay@gmail.com

Жлобо В.О.ORCID <http://orcid.org/0000-0002-0099-6122>

Аспірант кафедри педагогіки, психології
та методики фізичного виховання,
Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: Valeravara@gmail.com

ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМАТИЗМУ В АДАПТИВНІЙ ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ ДЛЯ УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Нещасні випадки з учнями, які сталися під час освітнього процесу, були і залишаються трагедією, вони приносять горе батькам і педагогам. Нещасний випадок тягне за собою величезні втрати робочого часу для надання першої допомоги і подальшого медичного лікування. Відволікається від своєї основної роботи велика кількість різних фахівців для розслідування нещасного випадку. Витрачаються кошти на оплату праці всім фахівцям, залученим до цього процесу, на лікування та реабілітацію постраждалого.

Профілактика дитячого травматизму в адаптивній фізичній культурі з учнями з особливими освітніми потребами – одне з найважливіших завдань сучасного суспільства, яке повинне бути досягнуте, в першу чергу, дотриманням техніки безпеки на заняттях фізичної культури.

Дитячий травматизм – це пошкодження, які виникають на заняттях із фізичної культури. В адаптивній фізичній культурі необхідно приділяти особливо значну увагу дотриманню правил безпеки освітнього процесу. Профілактика травматизму є комплексом організаційно-методичних заходів, спрямованих на вдосконалення фізичного виховання.

Профілактика травматизму – це першорядне завдання педагога. Знання педагога повинні бути присвячені практичним заходам щодо прогнозування та профілактики травм на заняттях з фізичної культури для учнів з особливими освітніми потребами.

Під час занять кожним видом спорту можуть траплятися травми, характерні саме для даних видів спорту.

Великі фізичні навантаження, які іноді застосовують, особливо під час підготовки до різноманітних змагань, потребують злагодженої системи відновлення пошкоджених ділянок і організму загалом.

Для того, щоб боротьба з травматизмом була успішною, педагоги повинні мати чітке уявлення про ступінь травматичності кожного виду вправ, які передбачені навчальною програмою з фізичної культури, тримати під контролем причини, що можуть призвести до небезпечних наслідків.

На сьогоднішній день в освітніх установах приділяють серйозну увагу організації роботи з охорони праці працівників та попередження травматизму дітей з особливими освітніми потребами.

Мета роботи – виявити причини травматизму на уроці фізичної культури з учнями з особливими освітніми потребами, визначити методи профілактики травматизму та розробити методичні рекомендації щодо профілактики травм і підвищення безпеки проведення занять.

Методологія – розуміння актуальності, соціальної важливості теми, теоретичні та практичні методи дослідження на основі наукової, теоретичної, інтелектуальної та гуманітарної діяльності, розробка методичних рекомендацій щодо профілактики травм.

Наукова новизна – проаналізовано причини травматизму, визначено профілактичні заходи, які є доцільними на заняттях з фізичної культури для учнів з особливими освітніми потребами.

Висновки. У результаті досліджень були виявлені методичні помилки, що призводять до травматизму. Розроблені методичні рекомендації щодо профілактики травм і підвищення безпеки проведення занять. Під час занять із фізичної культури викладач повинен суворо дотримуватися методичних рекомендацій навчання, враховувати індивідуальні особливості учнів.

Ключові слова: травматизм, фізична культура, учні з особливими освітніми потребами.

Постановка проблем. За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), дитячий травматизм – це пошкодження, які виникають у результаті раптового впливу на організм дитини будь-якого фактора зовнішнього середовища, що порушує анатомічну цілісність тканин. Значна кількість робіт вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі педагогіки та фізичного виховання присвячена проблемі профілактики дитячого травматизму на уроках фізичної культури та спорту (В. Л. Андріанова, Е. К. Вишневецька, А. А. Горлов, Ю. О. Грубар, М. А. Ступницька, Б. М. Шиян та ін.) [2, 69–70; 9, 68–74].

На сьогоднішній день в освітніх установах приділяють серйозну увагу організації роботи з охорони праці, попередження травматизму дітей та працівників. Нещасні випадки з учнями та вихованцями, які сталися під час освітнього процесу, були і залишаються трагедією, вони приносять горе батькам і педагогам. Нещасний випадок тягне за собою величезні втрати робочого часу для надання першої допомоги і подальшого медичного лікування. Відволікається від своєї основної роботи велика кількість різних фахівців для розслідування нещасного випадку. Витрачаються кошти на оплату праці всім фахівцям, залученим до цього процесу, на лікування та реабілітацію постраждалого. Шкільний травматизм становить 12–15 % від загального травматизму дітей. Травми, отримані на перервах, складають до 80 %, на уроках фізичної культури – до 20 % [9, 68–74].

На заняттях з фізичної культури школярі входять до групи ризику, яка схильна до травматизму, тому урок фізичної культури відрізняється від інших високою руховою активністю, із використанням різного спортивного обладнання, інвентарю. Хоча спортивні ушкодження і не посідають перше місце в загальній структурі травматизму, проте за тяжкістю і за питомою вагою переломів кісток вони знаходяться на другому місці після дорожньо-транспортних травм. Тому дитячий травматизм (тим більше під час занять фізкультурою і спортом) вимагає найпильнішої уваги, вивчення та впровадження профілактичних заходів на всіх етапах фізичного виховання [9, 68–74].

В адаптивній фізичній культурі необхідно приділяти особливо значну увагу дотриманню правил безпеки освітнього процесу. Профілактика травматизму є комплексом організаційно-методичних заходів, спрямованих на вдосконалення фізичного виховання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження С. О. Гур'єва, В. Г. Климовицького, А. П. Коноха присвячені загальним проблемам дитячого травматизму та шляхам його профілактики [6, 48–56].

І. Я. Грубар вважає, що профілактика травматизму – це першорядне завдання педагога. На її думку, знання повинні бути присвячені практичним заходам щодо прогнозування та профілактики травм у процесі фізичного виховання школярів [3, 25–31].

За статистикою основні причини травматизму – недостатня професійна підготовка фахівця і, як результат, погана організація освітнього процесу; неправильне комплектування груп; недоліки або помилки в методиці; порушення дисципліни, встановлених правил, вимог лікарсько-педагогічного контролю; невідповідність матеріально-технічного забезпечення методиці занять; погані санітарно-гігієнічні умови, у тому числі незадовільний стан спортивних споруд, інвентарю, одягу, взуття, захисних пристосувань; причинами можуть бути зовнішні перешкоди, у тому числі погані погодні умови, а також надмірне емоційне збудження учнів або їх психологічна невідповідність до заняття [2, 69–70].

Профілактика дитячого травматизму – одне з найважливіших завдань сучасного суспільства, яке повинне бути досягнуте, в першу чергу, дотриманням техніки безпеки на заняттях з фізичної культури.

Проблема даної роботи полягає у строгому контролі за учнями на уроках фізкультури шляхом суворого дотримання техніки безпеки без відриву від діяльності з підвищення інтересу учнів до уроків фізичної культури.

Мета – виявити причини травматизму на уроці фізичної культури з учнями з особливими освітніми потребами, визначити методи профілактики травматизму та розробити методичні рекомендації щодо профілактики травм і підвищення безпеки проведення занять.

Відповідно до цієї мети, визначено такі **завдання**:

- визначити методичні помилки, що призводять до травматизму;
- проаналізувати профілактику травм і підвищення безпеки занять;
- розробити методичні рекомендації щодо профілактики травм і підвищення безпеки проведення занять.

Методи дослідження – аналіз літературних джерел, педагогічні спостереження, бесіди.

Методологія – розуміння актуальності, соціальної важливості теми, теоретичні та практичні методи дослідження на основі наукової, теоретичної, інтелектуальної та гуманітарної діяльності, розробка методичних рекомендацій, щодо профілактики травм.

Наукова новизна – проаналізовано профілактичні заходи, які є доцільними на заняттях з фізичної культури для учнів з особливими освітніми потребами.

Результати дослідження. Травми під час занять фізичною культурою – це нещасні випадки, що виникають під час занять фізичною культурою дітей з особливими освітніми потребами, або спортом (планових, групових чи індивідуальних, на стадіоні, в спортивній секції, на майданчику) під наглядом викладача фізичної культури або тренера. Травми під час занять фізичною культурою і спортом виникають не так часто, порівняно з промисловими, побутовими, вуличними та іншими видами травм. Вони складають близько 3 % від загальної кількості. Як правило, такі травми не загрожують життю травмованого, однак, вони відображаються на його загальній та спортивній працездатності, часто потребують довгого періоду на відновлення [6, 48–56].

Найчастіше травми виникають під час занять у контактних видах спорту: бокс, футбол, хокей, боротьба, мотоспорт, гімнастика. Під час занять кожним видом спорту трапляються травми, характерні саме для даних видів спорту. Наприклад, у футболістів та хокеїстів найчастіше спостерігаються пошкодження менісків колінного суглоба. Найпоширенішими є пошкодженнями м'яких тканин з переважанням забобів; переломи кісток не перевищують 3 % від загальної кількості травм, вивихи складають 3–5 % [9, 68–74]. Основна частина травм припадає на кінцівки, далі йдуть травми голови і тулуба. Іноді спостерігаються випадки розвитку хронічних процесів як результату раніше отриманих пошкоджень. Внаслідок повторних травм вони загострюються і призводять до тривалої втрати спортивної працездатності. Великі фізичні навантаження, які іноді застосовують, особливо при підготовці до різноманітних змагань, потребують добре відлагодженої системи відновлення пошкоджених ділянок і організму загалом.

Зведені матеріали про стан захворюваності учнів, що займаються різними видами спорту, показують, що найчастіше трапляються хронічні запальні та дегенеративні зміни опорно-рухового апарату, які є наслідком попередньо завданих і не до кінця вилікуваних травм, повторних мікротравм та фізичних перенавантажень. При цьому найчастіше травмуються найбільш навантажені суглоби, зв'язки і м'язи [3, 25–31].

Як свідчить практика, захворювання опорно-рухового апарату значно частіше трапляється у кваліфікованих спортсменів, аніж у менш кваліфікованих, початківців. Це значною мірою пов'язано з більшими фізичними навантаженнями на тренуваннях. Значний відсоток таких змін у знаних спортсменів пояснюється недостатньо відповідальним ставленням до лікування травм, відновлення тренувань, а також недостатньо точною діагностикою.

Як показує статистика, за частотою випадків серед різних вікових груп найбільший відсоток припадає на дітей 12–14 років, на другому місці учні молодших класів (7–11 років), на третьому – 15–16-річні підлітки. У хлопчиків ушкодження, отримані на заняттях фізичною культурою, спостерігаються в два рази частіше, ніж у дівчаток [3, 25–31].

Під час уроків фізкультури найбільше травм відбувається на заняттях гімнастикою (55 %), менше – легкою атлетикою (23 %). Під час спортивних ігор школярі отримують травми у 8 % випадків. На інші види занять фізкультурою і спортом припадає 14 % ушкоджень [9, 68–74].

Аналіз нещасних випадків під час занять на спортивних снарядах показав, що травми сталися при виконанні гімнастичних вправ на брусах в 16 %, стрибках через «козла» – в 17 %, при виконанні завдань на турніку, бумі, кільцях – в 16 % [9, 68–74].

Ця сумна статистика говорить про те, що проведення цілеспрямованої роботи з профілактики спортивного травматизму серед школярів є найважливішим завданням, яке повинні вирішувати не тільки вчителі фізичної культури та тренери, а й адміністрація шкіл, медичні працівники, батьки учнів. Для того щоб боротьба з травматизмом була успішною, вчителі, тренери, вихователі повинні мати чітке уявлення про ступінь травмованості кожного виду, що входить в навчальну програму з фізичної культури, тримати під невисипущим контролем причини, що можуть призвести до небезпечних наслідків.

В результаті аналізу наукової літератури [1, 18–19], були виявлені такі методичні помилки, що призводять до травматизму:

– порушення принципу систематичності, поступовості й послідовності під час формування рухових умінь і навичок;
– форсування навантажень;
– перевантаження;
– недотримання умов забезпечення, під час і після занять, відновлення функціонального стану організму;
– перевтома і, – як наслідок: порушення координації, погіршення уваги і захисних реакцій, втрата спритності.

Методичні рекомендації щодо профілактики травм і підвищення безпеки проведення занять [1, 18–19]:

- підвищення кваліфікації викладача і розширення знань з профілактики травматизму серед учнів;
 - правильне комплектування груп (залежно від статі та фізичного стану);
 - науково обгрунтоване планування і контроль навчального процесу;
 - дотримання усіх дидактичних принципів;
 - повноцінне матеріально-технічне забезпечення занять;
 - виконання вимог лікарсько-педагогічного контролю;
 - контроль стану місця занять, м'якого покриття, інвентарю;
 - дотримання правил гігієни (у зв'язку з порушенням функціональних можливостей, зниженням захисних сил організму і схильності до простудних захворювань в адаптивній фізичній культурі належить надавати ще більше уваги, ніж на заняттях із здоровими дітьми);
 - дотримання режиму: регулярність і своєчасність занять, відпочинку і харчування;
 - облік кліматичних і погодних умов. Уміння швидко перебудувати методику занять відповідно змінам зовнішніх умов;
 - корекція спортивних правил, які, можуть призвести до травм;
 - розробка і дотримання правил використання, прибирання й збереження спортивного устаткування, інвентарю і захисних обладнань;
 - на перших заняттях рекомендується навчити учнів правилам безпеки і методам самострахування (наприклад, умінню правильно падати);
 - із місцем проведення занять знайомляться завчасно до початку заняття для вирішення питання про ступінь безпеки учнів на занятті;
 - кількість учнів у групі повинна бути оптимальною;
 - заборонено проводити заняття за відсутності викладача;
 - перед початком кожного заняття перевіряють стан інвентарю, устаткування, екіпіровку учнів.
- Дотримуються відповідності одягу вимогам завдань, які виконуються на занятті й зовнішнім умовам;
- на початку заняття учням обов'язково повідомляють правила і методи безпеки, страховки, попереджувальні сигнали;
 - обов'язкова дисципліна учнів, добровільних помічників і присутність керівника занять з моменту, коли учні починають збиратися в спортивній залі, на майданчику, в басейні;
 - викладачу рекомендується контролювати раціональне розміщення і переміщення учнів по спортивній залі, на майданчику, в басейні;
 - розминка обов'язкова й включає загальну та спеціальну частини. Загальна частина направлена на створення оптимального збудження центральної нервової системи й нервово-м'язового апарату в цілому, на підвищення обміну речовин і температури тіла, посилення діяльності серцево-судинної та дихальної систем. Спеціальна частина спрямована на створення оптимального збудження тих ланок нервово-м'язового апарату, які будуть випробовувати найбільше навантаження і тому є найвразливішими;
 - силові вправи і вправи на гнучкість вимагають розминки, спрямованої на розігрівання м'язів та сухожилів. Підвищення температури, яке відбувається в цей час, рекомендується зберігати протягом всього заняття за допомогою спеціального одягу;
 - фізичні вправи та їх послідовність старанно підбираються з урахуванням їх раціонального чергування й системи підвідних вправ. Розраховуються оптимальні проміжки відпочинку між фізичними вправами;
 - розминка не повинна викликати зайвого збудження й перевтоми;
 - навантаження на кожному занятті визначається залежно від довгострокового плану і з урахуванням самопочуття учнів безпосередньо під час заняття;
 - навантаження збільшується поступово, перевантаження не допускається;
 - для профілактики травм варто розвивати координаційні якості та гнучкість;
 - збільшення швидкості рухів повинно відбуватися одночасно з удосконаленням техніки рухів;
 - виконання оздоровчих вправ є обов'язковим;
 - під час виконання вправ, що дають навантаження на хребет, необхідно утримувати його прямим;
 - під час великої кількості функціональних порушень необхідно уникати напруження;
 - максимальне зусилля під час вправ рекомендується робити на видиху, не затримуючи дихання;

– під час виконання вправ не варто затримувати дихання. У кожному окремому випадку (за дефекту тієї, або іншої сенсорної системи, порушенні тієї або іншої функції) існує специфічний ризик травматизму;
– забезпечувати необхідну страховку під час виконання вправ, навчати правил страховки, самостраховки й взаємостраховки.

Страховка визначається як готовність учителя допомогти тим, хто навчається. Страховка та допомога пов'язані між собою. Фізична допомога є мінімальною або взагалі відсутня на заняттях з удосконалення фізичних вправ, коли учні виконують їх самостійно. Самостраховка – це здатність учнів самостійно виходити з небезпечних ситуацій, зупиняти виконання вправ чи змінювати їх для запобігання можливим травмам.

Висновки. У результаті досліджень були виявлені методичні помилки, що призводять до травматизму. Розроблені методичні рекомендації щодо профілактики травм і підвищення безпеки проведення занять. Під час занять із фізичної культури викладач повинен суворо дотримуватися методичних рекомендацій навчання, враховувати індивідуальні особливості учнів.

References

1. Деделюк Н. А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури: навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 68 с.
Dedeliuk, N. A. (2014). *Teoriia i metodyka adaptyvnoi fizychnoi kultury: navch.-metod. posib.* [Theory and Methods of Adaptive Physical Culture] : a textbook. Lutsk, Ukraine : Vezha-Druk.
2. Горлов А. А., Вишневецкая Е. К. Система профилактики травм у детей: психологические аспекты. *Педиатрия*. 1991. №1. С. 69–73.
Gorlov, A. A. Vishnevetskaya, E. K. (1991). *Sistema profilaktiki travm u detey: psikhologicheskiye aspekty.* [The system of prevention of injuries in children: psychological aspects]. *Pediatrics – Pediatry*, 1, 69–73.
3. Грубар І. Я. Профілактика травматизму – першорядне завдання вчителя. Метод. посіб. для вчителів. Т.: ТДПУ, 2002. 70 с.
Hrubar, I. Ya. (2002). *Profilaktyka travmatyzmu – pershoradne zavdannia vchytelia. Metod. posib. dlia vchyteliv.* [Injury prevention is the primary task of the teacher] : a textbook for teachers. Ternopil, Ukraine: TDPU.
4. Евсеев С. П., Шапкова Л. В. Адаптивная физическая культура: учебное пособие. М.: Советский спорт, 2000. 240 с.
Evseyev, S. P., Shapkova, L. V. (2000). *Adaptivnaya fizicheskaya kultura: uchebnoye posobiye.* [Adaptive physical education] : a textbook. Moscow, Russia: Sovetskiy sport.
5. Когут І. О. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні: монографія. Львів: СПОЛЮМ, 2015. 284 с.
Kohut, I. O. (2015). *Sotsialno-humanistychni zasady rozvytku adaptyvnoi fizychnoi kultury v Ukraini: monohrafiia.* [Social-humanistic bases of development of adaptive physical culture in Ukraine] : monograph. Lviv, Ukraine:
6. Немсадзе В. П. О методических основах профилактики детского травматизма. Юбилейный сборник, посвященный 50-летию травматологического пункта Детской городской клинической больницы им. Н. Ф. Филатова. г. Москвы. М.: «ГЕО-МТ», 2001. С. 48–56.
Nemsadze, V. P. (2001). *O metodicheskikh osnovakh profilaktiki detskogo travmatizma.* [About methodical bases of the prevention of children's injuries]. *Yubileynyy sbornik, posvyashchenny 50-letiyu travmatologicheskogo punkta Detskoy gorodskoy klinicheskoy bolnitsy im. N. F. Filatova. g. Moskvy. – Anniversary collection dedicated to the 50th anniversary of the trauma center of the Children's City Clinical Hospital named after N.F. Filatova. Moscow city.* Moscow, Russia: «GEO-MT».
7. Осадченко Т. М., Семенов А. А., Ткаченко В. Т. Адаптивне фізичне виховання: навч. посіб. Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. 211 с.
Osadchenko, T. M., Semenov, A. A., Tkachenko, V. T. (2014). *Adaptivne fizychnе vykhovannia: navch. posib.* [Adaptive physical education] : a textbook. Uman, Ukraine: VPTs «Vizavi».
8. Трояновська М. М. Готовність майбутніх вчителів фізичної культури до роботи з дітьми з особливими освітніми проблемами. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. Чернігів: ЧНПУ, 2018. Вип. 151. Том. 1. Серія: Пед. науки. С. 298–301.
Troianovska, M. M. (2018). *Hotovnist maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury do roboty z ditmy z osoblyvymy osvitnimy problemamy.* [Readiness of future teachers of physical culture to work with children with special educational needs]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. – Bulletin of the T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium".* Chernihiv, Ukraine: ChNPU, Issue 151, Vol. 1, Series: Ped. Science, 298-301.
9. Шиян Б. М., Грубар І. Я. Шкільний травматизм: причини та шляхи профілактики. Актуальні проблеми розвитку фізичного виховання в навчальних закладах. Чернівці, 2004. С. 68–74.

Shyian, B. M., Hrubar, I. Ya. (2004). Shkilnyi travmatyzm: prychnyny ta shliakhy profilaktyky. [School injury: causes and ways of prevention]. *Aktualni problemy rozvytku fizychnoho vykhovannia v navchalnykh zakladakh*. – *Actual problems of physical education development in educational establishments*. Chernivtsi, Ukraine, 68–74.

Trojanovska M.

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-7676-8468>
PhD in Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Pedagogy,
Psychology and Methods of Physical Education
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: masha.lazarenko@bigmir.net

Lazarenko M.

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-3308-5154>
Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: lazarenko.nikolay@gmail.com

Zhlobo V.

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-0099-6122>
Postgraduate student of the Department of Pedagogy,
Psychology and Methods of Physical Education
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: Valeravara@gmail.com

INJURY PREVENTION IN ADAPTIVE PHYSICAL CULTURE FOR STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article discusses accidents involving students during the educational process have been and remain a tragedy, and they bring grief to parents and educators. An accident entails a huge loss of working time for first aid and subsequent medical treatment. A large number of different professionals are distracted from its core work for investigating an accident. All professionals involved in the process are paid for the treatment and rehabilitation of the victim.

Prevention of children's traumatism in adaptive physical culture with pupils with special educational needs is one of the most important tasks of modern society, which must be achieved, first of all, by observing safety in physical education.

Injuries to children are injuries that occur in physical education classes.

In adaptive physical culture, particular attention must be paid to adhering to the rules of safety of the educational process. Injury prevention is a complex of organizational and methodological measures aimed at improving physical education.

In order for traumatism to be successful, educators must have a clear understanding of the degree of injury of each type of exercise included in the physical education curriculum, and to keep in check the causes that can lead to dangerous consequences.

To date, educational institutions are paying serious attention to the organization of work on the protection of workers and prevention of injuries to children with special educational needs.

Article's purpose is to the causes of traumatism are analysed, the preventive measures which are expedient at physical education for pupils with special educational needs are determined.

Methodology understanding of the relevance, social importance of the topic, theoretical and practical methods of research based on scientific, theoretical, intellectual and humanitarian activities, development of methodological recommendations, for the prevention of injuries.

Scientific novelty the causes of traumatism are analysed, the preventive measures which are expedient at physical education for pupils with special educational needs are determined.

Conclusions. Research has found methodological errors that lead to trauma. Methodical recommendations on injury prevention and improvement of training are developed.

During physical education classes, the teacher must strictly adhere to the methodological recommendations of teaching; take into account the individual characteristics of students.

Key words: *traumatism, physical culture, students with special educational needs.*

Стаття надійшла до редакції 20.09.2019 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **I. О. Козут**